

187

Board
of
Directors

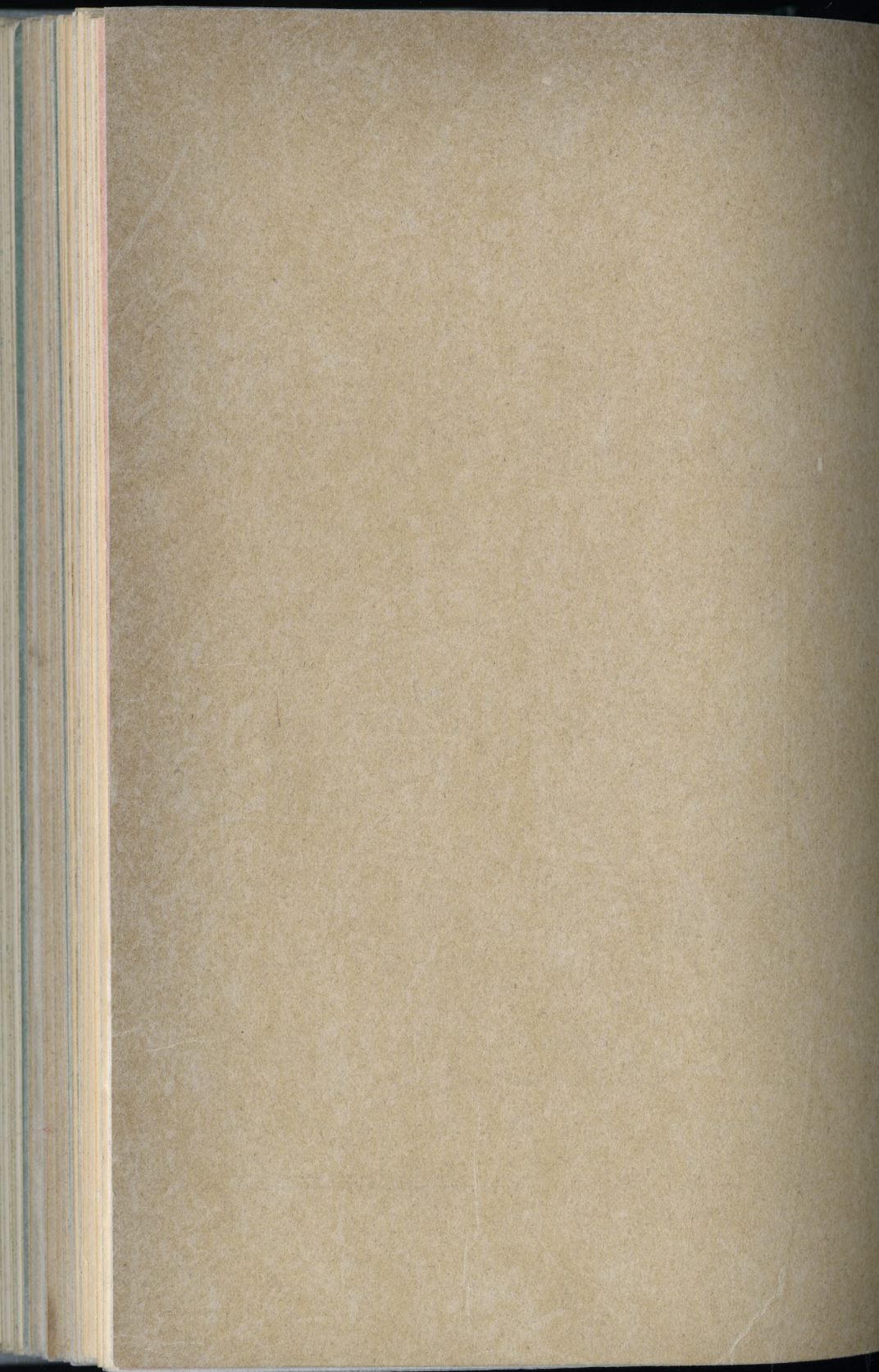
187
1716

A MAGYAR
VÁMKÉRDÉSHEZ.

írta
KÖRÖSI JÓZSEF.

4.

BUDAPEST
RÁTHI MÓR.
1878

A MAGYAR
VÁMKÉRDÉSHEZ.

ÍRTA
KÖRÖSI JÓZSEF.

BUDAPEST.
RÁTH MÓR.

1878

L5F12 0056T9J3

DE BALLACI GÉZA.

ELŐSZÓ.

Midőn 1874-ben az Ausztriával fennálló kereskedelmi szerződés megújításának vagy felmondásának kérdése napirenden volt, a kereskedelmi ministerium egyebek közt az Országos Iparegyesületet is felszólítá véleményadásra. Ez egyesület kebelében ennek következtében élénk viták eredtek, melyekben magam is külön indítvány beadásával résztvettem. Ez indítvány aztán az egyesület részéről el is fogadtatott.

Az itt következő néhány lap amaz indítvány indokoló beszédét tartalmazza a gyorsírói feljegyzések szerint. Ma, midőn a vámpolitika kérdése az egész országot foglalkoztatja, és midőn a vámszerződés megkötésének előestéjén állunk, időszerűnek véltem a több évvel ezelőtt elmondottakat nagyobb közönség előtt ismétellen elmondani.

Azóta a védvám barátjainak helyzete Magyarországon nem várt mérvben megszilárdult. Magában a szakirodalomban is épen a legutóbbi években mintegy jelszóra támadtak a kizárólag üdvözítő szabadkereskedelmi dogmának ellenei. A tudomány maga, ha a jelek nem csalnak, határozott fordulatra kész, és a Manchesteriskola lobogója szemlátomást elhalványul. Az iparegyesületi viták alkalmával, a védvám védőinek

IV

még bizonyítaniok kellett, hogy meggyőződésük nem a tudományos nézetek ignorantijából eredt. Ma a megalégedés bizonyos nemével látom, hogy több oly férfi, a ki néhány évvel ezelőtt még az én és elvbarátim indítványa ellen küzdött, és kik akkori fölfogásomat kárhoztatták, nézeteiket szintén megváltoztatták és vagy egészen átjöttek a védvám táborába, vagy legalább közeledtek feléje. Fájdalom, az azóta bekövetkezett rossz termések és óriási deficitek a legszomorúbban bizonyították, hogy hazánk, míg pusztán a föld műveléséből él, nemcsak anyagi jólétre szert nem tehet, de hogy épen-séggel képtelen a kulturállam terheinek elviselésére. A vám-kérdésnek egyik vagy másik irányban való eldöntése már nemcsak hazánk jövője fölött dönt, hanem jelen e fölött. Már nem fejlődésünkről, hanem megállhatásunkról van szó, mert sietve vonultak el fejeink fölött nagy események és nehéz idők.

Budapest, 1878. február havában.

Ha pillantást vetünk Magyarország sanyarú állapotára, ha látjuk, hogy csüng minden ember szeme és lelke az égen, a felhőkön, és hogy sodorhat bennünket egy fagyos éjjel az örvény széléig: úgy hiszem, nincsen köztünk egy sem, ki szívében mélyen nem érezné, mily szerencsétlenség ez országra nézve azon körülmény, hogy jólétünk és egész gazdasági életünk egyetlen egy tényezőtől függ, még pedig oly tényezőtől, melylyel mi nem rendelkezhetünk: a természet szeszélyétől. Hiszen fagyni nem csak nálunk fagy, száraz idők nem csak Magyarországon járnak, s azért még sem hallottuk azt, hogy Csehország vagy Morvaország egy éjszaka alatt majdnem koldusbotig jutott volna. Miért nem történik ez? — tudjuk azt mindannyian: Csehországon vagy Alsó-Ausztriában, ha minden vetés el is fagy, a munkálkodó népességnek egy harmada e csapást meg sem érzi, mivel iparral foglalkozik, míg Magyarországon az ipar csak egy tizenkettedrészt óv meg a természet csapásaitól.

Egy túlnyomóan földművelő ország azonban még akkor is indul végromlása felé, midőn nagymérvű kivitel mellett gazdagodni látszik. Mert ne feledjük, hogy azon buzában és repcében, a mit exportálunk külföldre, kiküldjük egyuttal

talajunknak termő erejét is; ne feledjük, hogy e föld kiszikkad talpaink alatt, hogy a roszt termések és az inséges évek szabálylyá, a jó évek kivétellé fognak válni. Nagyon is veszedelmesnek tartjuk azon rendesen bók gyanánt fogadott tényt, hogy Magyarország Európának éléskamrája; ez éléskamra néhány évtized alatt kiürülhet és földje aligha ki nem szárad, valamint kiszáradtak Mesopotámia hajdan méz- és tejben folyó virányai. És valjon ki nyujthatna kellő vigaszt az iránt, hogy a magyar alföldnek zöld kalászt hullámozó rétjei, egy-két évszázad alatt nem fognak-e ép oly sivárokká válhatni, mint a minő a mai Mesopotámia?

Ezen általános nemzetgazdasági szempontból nagy szerencsétlenségnek tartom és tartjuk kétségkívül mindnyájan, ha egy ország kizárólag földje műveléséből és terményeinek kiviteléből él, és ez okból kell, hogy mentül erélyesebben törekedjünk azon czél felé, hogy Magyarországot iparos országgá átváltoztassuk. Ösztönöz pedig erre, az épen említett érveken kívül, még két sokkal fontosabb szempont is, t. i. hazánknak kulturális fejlődésére való tekintet és a mi még ennél is magasabban áll — a létérti küzdelem, az önfentartás kötelessége. Legyen szabad már előre is megjegyezmem, hogy ezen utolsó szempont én előttem sokkal döntőbb, mint a nemzetgazdaságtannak akármely igaz vagy csak uralkodó axiomája. Ha egyszer belátnók, hogy a nemzetgazdaságtan ugynevezett megdönthetetlen törvényei mellett tönkre mennénk, az által pedig, ha e törvény ellen vétünk, existenciánkat biztosítanók, akkor nem lehet haboznunk az iránt, mely utat kövessünk.

E nemzet addig, míg csupa parasztból áll, alig fog kulturnéppé válhatni. Az iparos lépten-nyomon érzi annak

szükségét, hogy észszel, tudománnyal, szorgalommal dolgozzék, és tudja, hogy egy szerencsés találmány — tehát tisztán észbeli működés által, — szegény gyári munkásból millionárius gyártulajdonos lett. Egy földművelő népnek ellenben nem igen kellhet a tudomány, mert minden matematika és physika daczára még sem tudja a májusi fagyokat elhárítani és a juliusi szárazságokat esővé változtatni. Az iparos, szorgalom és tevékenység mellett rendszeresen meg is vagyonosodik; a földművelő pedig, akár mily szorgalommal vetette is el a magot s boronázta is meg a földet, mégis tönkre megy, ha mostoha a természet. Minden buzgalma még csak egy csöpp esőt sem tud a kegyetlen égből kicsalni. Az iparos tanulni és rendszeresen utazni is kénytelen, rajzolni tud, sőt talán idegen nyelvekre és szaklapokra is szorul; a paraszt a pusztán él, ökrén vagy kutyáján kívül napokig élő lényt sem lát; egy bunda, egy kis szalonna és egy rozzant gunyhó — szükségleteinek nagyobb részét ime e dolgok meritik ki. Az iparos fokozott szükségleteivel, tágabb látkörével minden és mindenütt culturelem; a paraszt rendszerint a cultura áramlatán kívül áll. Ezért történt, hogy földművelő nép nem tudott hatalmas állást foglalni a világban: rájuk Lengyelország sorsa vár. A mai cultura leghivatottabb népei, mint pl. az angolok, valóságos barbárságban éltek azon alig 2¹/₂ századdal túlhaladott időkig, midőn iparra és kereskedelemre kezdék magukat adni. Maga Hume bevallja, hogy azon erélyes és bölcs intézkedések nélkül, melyek által Erzsébet királyné alatt az industrialismus szelleme Angliába behozatott, a ma oly hatalmas Albion alighanem a művelődés azon fokán állana, melyen Marokkó és a Berberség. Ez okokból tartom szükségesnek, hogy népünkbe az industria-

lismus szelleme beoltassék; ez okból üdvözlök teljes szivból minden intézkedést, mely e cél felé vezethet.

A tisztelt urak helyeslő nyilatkozataiból nagy örömmel constatálom, hogy mindeddig mindannyian, a kik itt jelen vagyunk, egyetértünk. Remélem, hogy ezen egyetértés még annak jó részére is fog kiterjedni, a mit ezentúl előadandó lesznek és hogy a nézetek divergentiája csak később fog bekövetkezni azon bizonyos pontnál, melyet különösen hangsúlyozni el nem mulasztandok.

Helyeslésükkel vélek találkozni még akkor is, midőn különös figyelmükbe ajánlom azon körülményt, hogy nemzetünknek számbeli ereje, tehát hatalma és ellentállási képessége mennyire függ attól, vajjon fog-e sikerülni népünket iparossá tenni vagy nem. Mig egy nép csak vadászatból él, egy négyszög mértföldnyi terület alig képes egy családot fentartani; a földművelés mellett ugyan e területen 3—4 ezer ember is élhet, sőt ha a földművelés belterjesebbé válik, ennél több is. Ha azonban csak a talpunk alatti földnek művelésére szoritkozunk, bizonyos idő alatt elérünk azon pontig, a melyen túl a meghatározott területen több ember el nem élhet, holott iparüzés mellett akár 10,000, akár 20,000 ember is élélhet egy négyszögmérföldön. A Jura hegység kopár szikláin, melyek alig tiz földművelő családnak nyujtanának eledelt, az órakészítéssel való foglalkozás mellett sok ezer család tud jólétben és csinos városokban (minő pl. Chaux de fonds) megélni és a Gellérthegy kopár szikláin is, melyen a kecske alig talál táplálékot, ily órapar mellett ezer és ezer ember találhatná bőséges kenyereit.

Engedjék a tisztelt urak, hogy e tekintetben néhány nem épen új, de igen tanulságos számot tőszomszédságunk-

ból fölhozzak. — Két országrészt hasonlítok össze, mely körülbelül egyforma nagyságú, körülbelül ugyanazon éghajlatú és huzamos ideig ugyanazon uralkodó alatt állott: az egyik Erdély, a másik Csehország. Amaz 950 négy-szögmérföld területtel bir, emez 900-al. De mig Csehországban 5 millió ember él, addig Erdély csak 2 milliónak képes táplálékot nyújtani!

És már most kutassuk egy keveset, miből tud Csehországban 5 millió ember megélni, holott Erdélyben ép oly nagy területen csak kettő?

Tudván, hogy Csehországban nagyobb a műveltség, mint Erdélyben, talán azt hisszük, hogy amott a nagy embertöbbség az értelmiségi keresetből tartja fenn magát. Ám lássuk: Erdélyben van 73 író, Csehországban van 183; ügyvéd van Erdélyben 425, Csehországban 1641; orvos 348, amott 1700. — Ezekből ugy látszik nem kerül ki a 3 millió. A papokból sem, lévén Erdélyben 3700, Csehországban pedig 4900, tehát alig valamivel több. A művészet sem teheti, mert az Erdélyben élő 1129 művész ellenében Csehország sem mutat fel többet 4921-nél. Tanító van Erdélyben 4000, Csehországban 9700; Erdély földjén tehát még néhány ezer tanítóval több is tudna megélni. De mindebből még mindig nem telik a 3 millió, valamint nem telik még akkor sem, ha átmegyünk azon egyénekre is, a kik személyes szolgáltatás által keresik kenyerüket; mert ilyen Erdélyben él 156 ezer, de Csehországban sem több 200 ezernél.

Térjünk át mármost a kereseti módok egyik legfontosabbjára: az őstermelésre. Tagadhatlan, hogy ha majd egyszer belterjesebben fogjuk művelni földünket, több nép is fog azon élni, mintsem él jelenleg. Azonban föltéve, hogy

a parasztot, a ki tudvalevőleg annyira csüng a szokáson és az elődjektől átörökölt régi művelési módon, feltéve, hogy ezen szokásban annyira csökönös osztályt egy vagy másfél századon át folytatott fáradság után el tudnók vezetni a földművelés azon magas fokáig, a milyen jelenleg Csehországban virágozik, akkor is legfeljebb 400,000 emberrel több fogna Erdély földjén földművelésből élni, mintsem él jelenleg; mert Csehország jelenleg csakis 600,000 emberrel többet tud földműveléssel eltartani, mint Erdély. Pedig tudjuk, hogy amott a földművelésnek mily nagy részét teremté az ipar, oly földművelést, mely az illető ipar nemlétében vagy egyáltalában nem létezhetnék, vagy csak kisebb mértékben. Míg Erdélynek oly virágzó cukor-*i p a r a* nem leszen, mint Csehországnak, addig nem fognak ott cukorrépát termelhetni. Míg sörfőzdéi nem lesznek, addig az árpaföldből jóval kevesebb család fog csak élélni, mint Csehországban. Mert ne feledjük, hogy bár egy nemzetgazdasági axioma szerint a termelő az, a ki a termény árának minimumát megállapítja, annak maximumát mégis mindig a fogyasztó határozza meg. A cukorrépának maximumát a cukorgyár állapítja meg és az erdélyi répatermés annyival kevesebb embert tud eltartani, mentül messzebb esik a termőföld a cukorgyártól és mentül többet kell ennek folytán a viteldíjra leszámítani. Ha az erdélyi gyapjút fogyasztó gyár nem Brünneben és Neutitscheiben, hanem Kolozsvárt és Brassóban volna, ha az erdélyi lennek árát nem a rumburgi, hanem egy nagyszebeni vászongyár állapítaná meg, répájának árát nem chlumi és hohelnelbei, hanem valamelyik erdélyi cukorgyár, akkor a földművelésből is több nép élne, mintsem élhetne leghaladottabb földművelés mellett is, de ipar nélkül.

Csehországban tehát az oltani fejlődött mezőgazdaság mellett és a virágzó ipar által nyújtott támogatás mellett is csak 600,000 emberrel több tud a talaj műveléséből megélni, mint Erdélyben a jelenlegi kezdetleges mezőgazdasági és iparnélküli viszonyok mellett. Ám lássuk hát, voltaképen miből él Csehországban az ezen kívül maradó sok százezer ember? Ime a statisztika nyújtotta eredmény:

Az építészeti és művészeti *iparból* él Csehországban 97,000 ember, Erdélyben csak 6200.

Fém- és fa-*iparból* él Csehországban 171,000 ember, Erdélyben csak 16,000.

Vegyészeti és élelmezési *iparból* él Csehországban 88,000 ember, Erdélyben csak 5000.

Szövő- és fonó-*iparból* él Csehországban **360,000** ember, Erdélyben csak 8000.

Bőr- és papír-*iparból* él Csehországban 100,000 ember, Erdélyben csak 19,000.

(Közbekiáltás: ezt ugy is tudjuk! mit bizonyít ez?) Ez annyit bizonyít tisztelt uraim, hogy egy nemzet számerejét, tehát a népek életében kikerülhetlen katasztrófák alkalmával a világon semmi által sem pótolható védőjét a hazának és a nemzetnek, csakis az **ipar** képes előállítani és fentartani. És továbbá annyit bizonyít ez, hogy — akár mily nézetet valljunk is a vámkérdésben, — miután mégis kivétel nélkül kívánjuk a nemzet hatalmának és ennek ellenállási erejének gyarapítását, okvetlen kell, hogy a legfontosabb feladatok egyikének tartsuk mindazon eszközök felhasználását is, melyek az iparos tevékenységre vezetőknek találtnának.

Engedjék még hozzátennem, hogy míg Erdélyben a tőkések száma csak 5100-ra rug, addig Csehországban

145,000-re, és hogy 10,000 erdélyi kereskedővel szemben 92,000 cseh kereskedő áll. Állhat pedig leginkább azért, mivel a virágzó cseh ipar bő alkalmat nyújtott messze országokra szóló kereskedésre és nagy tőkék gyűjtésére, mire fájdalom a túlnyomólag földművelésből élő Erdélyben és épen ugy egész hazánkban sokkal kisebb a kilátás.

Hogy pedig az iparnak népeket éltető erejének még egy példáját hozhassam fel, legyen szabad még azon egy számot idézni, hogy míg Cislajthániában maga az egy szövő- és fonó-ipar 800,000 embert foglalkoztat, tehát 2¹/₂ milliónak nyújt eledelt, addig Magyarországon csak 300,000-nak!*) Ezen egy iparágnak tehát már is azt köszönheti Ausztria, hogy a természet kegyetlen szeszélyét harmadfél millió ember nem éri, holott nálunk ugyanezen iparágnak művelése csak tizedrész annyi embert óv meg a szárazság vagy fagyokozta csapásoktól.

Mindezek fölött ugy hiszem egyetértünk mindnyájan. Egyaránt meg vagyunk győződve a felől, hogy hazánk, ha kizárólag földművelési ország marad, sem állandó jólétre, sem magasabb művelődésre nem fog szert tenni, de talán fenn sem tarthatja magát. Meg vagyunk győződve arról is, hogy az industrialismus szelleme mindhárom irányban segíthet rajtunk, és azért kivétel nélkül üdvösnek tartjuk az iparos tevékenységet és vele együtt ezen industrialismus szellemét is hazánkban meghonosítani. Az ipar azonban magától ép oly kevésbé fog keletkezni Magyarországon, valamint másutt sem jött magától; Angliában, Franciaországban, Poroszországban, Ausztriában, Oroszországban — mely utóbbi országnak iparos jelentőségét még nem eléggé mül-

*) A sz. István korona területén 113,453 egyén él fonó-szövő iparból.

tányoljuk — a kormányok mindenütt folytattak, és folytatnak részben ma is oly rendszert, melynek minden egyes része következetesen az ipar védelmére és fejlesztésére volt irányozva.

Ily ipar-védrendszernek nálunk való behozatalát mindnyájan tartjuk szükségesnek, a nézetek csak abban térnek el, miből álljon e rendszer? A magam részéről készséggel elfogadom mindazon törekvéseket, melyek az ellenpárt rendszerében foglaltatnak: teljes lelkemből elfogadom pld. az iparos-oktatás előbb említett eszméjét, de engedjék hozzátennem, hogy ezen egy eszközt elegendőnek nem tartom, mert ily uton évszázadig tarthat, míg Magyarországnak ipart teremtünk. És mit akarnak még ezenkívül tenni? Talán nem hozhatnak fel egyebet az iparmuzeumnál! Ez enmagában bizony még igen gyenge eszköz. Ha csak ily eszközökkel rendelkezünk, ezek sokkal ártatlanabbak, semhogy velök czélt érhessünk. Nekünk erősebb fegyverek kellene, és én két igen hatalmas eszközt látok a telepítésben és a védvámban.

A telepítés kérdése nem lévén napirenden, röviden csak annyit jegyzek meg, hogy azt oly értelemben vélem kivendőnek, hogy a magyar állam eszméje általa csorbát ne szenvedjen. A védvámról azonban szilárd meggyőződésem az, hogy ez az ipar meghonosítására czélzó eszközök egyik leghatalmasabbika. — Ez okból szavazok külön vámterületre.

A védvámrendszer üdvös befolyását csak röviden fogom jelezni, annál rövidebben, mivel nem kecsgettem magamat azon reménnyel, hogy érveimmel és gyenge szavammal valakit kapacitáljak. Mindenki közöttünk tisztában van az iránt, mit miért akar; a ki ezen fontos kérdés fölött maig sem jött tisztába, azt a mai tárgyalás sem

fogja felvilágosítani; a ki pedig hosszú gondolkozás után e kérdésben állást foglalt, azt félórai beszéddel nem fogom más véleményre bírni.

A védvám ellenzőinek egyik leghatalmasabb érve abban áll, hogy valamint az egyének, úgy a népek életében is a munka-megosztás elve uralkodik, és hogy a mely ország természeti fejlődése folytán mezőgazdaságra van hivatva, az ne akarjon mesterséges uton iparállammá válni, és így viszont sem. Azonban t. urak, nem-e a munka megosztása hozza magával, hogy az egyik ember nevének pusztá aláírásával ezrekre menő jövedelmet keres, míg azon munkák végzésére, melyek neki nem tetszenek, pénzen bérelhet magának erre alkalmas szolgálókat? Mi csizmáinkat nem magunk tisztítjuk, hanem keresünk és találunk erre embert, sőt találunk olyant is, a ki házunkból a szemetet kihordja, és a ki csatornáinkat kilisztítja. Midőn mindezt nem magunk végezzük, ezt a munka megosztásának nevezzük. Ámde ki merné a szegény embernek mondani: »Te arra születél, hogy csizmát tisztíts, te meg arra, hogy csatornákat; ne akarjatok tehát tanulmány és szorgalom által magasabb állásra felvergődni. Hadd maradjak én bankár, mert ahhoz én jobban értek, ti meg csizmatisztítók, mert ezt ti értitek.« Körülbelül ilyen irányban mozog azon érvelés, mely Magyarországnak azt tanácsolja, hogy maradjon szegény, míveletlen és ritka népességű földművelő ország, azért, mivel Európának az alföld buzájára szüksége van — majd elvégezik a magasabb culturmissiót a németek, francziák és angolok! Igenis, ha nép és nép közt nem az önfentartásszülte harez, hanem a kölcsönös jóakaratokozta örök béke uralkodnék, ha a nemzetek egy nagy phalanstèreben dolgoznának együtt, és a közös szerzemény-

nek úgy anyagi mint szellemi eredményei egyenlő mértékben osztatnának ki mindazok közt, kik akármily minőségben és akármily arányban működtek közre annak létrehozásán, akkor talán fölöslegesnek tarthatnók a minden áron való erőlködést, és a természetes, primitív állapotokból való kiszabadulás iránti forró ohajt. Minthogy pedig ez nincsen így, minthogy nekünk abból semmi hasznunk, ha az angol, vagy a cseh nép ipara által gyarapszik és emelkedik, mi pedig parasztnép maradván, sülödünk, vagy legjobb esetben megállapodunk: engedjék a tisztelt urak, hogy a munkamegosztás elve iránti legnagyobb elismerésem mellett is, lemondjak azon tiszteletről, hogy Magyarország az európai népek versenyében épen a leghálátlanabb szerepet vállalja el.

Az ellenzet szónokai mind hangsúlyozták, hogy a nemzetgazdaság tanai szerint a védvám azon országot bünteti leginkább, a mely azt fölállítja, hogy az a fogyasztást megdrágítja, a természetes fejlődést erőszakosan megzavarja stb. De ha ezen t. urak ezt hiszik, vajjon miképen engedhetik akkor, hogy az osztrák-magyar monarchiában ily védvámok még folyton föntartatnak; vajjon miért nem mondják ki, hogy az annyira kártékony védvámot az osztrák-német határon is meg kell szüntetni? Hiszen Magyarország érdekében a szabad kereskedelem még inkább áll, mint a mostani állapot, mely velünk a vámnak csakis árnyoldalait, t. i. a drágább fogyasztást érezteti, fényoldalait pedig, azaz a védelmet nem, mivel nem bennünket véd, hanem az osztrák ipart. Ha elleneink annyira át vannak hatva a védvám kártékonyágától, miért nem hajlandók annak megszüntetése mellett felszólalni, és miért engedik annak az osztrák határnál való fönnállását?

Ha daczára azon pusztításnak, melyet az angol pótszerződésben foglalt vámengedmény az osztrák iparon az utolsó években ejtett, az urak mégis mernék követelni, hogy Ausztria vámjai megszüntetlensenek, ha e nézetüknek országgyűlésen és delegátiókban határozott kifejezést adnának — én, bevallom, ha csak az osztrák ipart tönkre nem akarnám juttatni, nem merném ezt tenni, — akkor következetesen cselekednének. Mindaddig azonban, míg ezt nem teszik, ne vegyék rosz néven, ha ebből azt következtetjük, hogy a vámok iparvédő hatását ők is elismerik; hogy a vámsorompók eltörlését ők is kártékonynak, azoknak fennállását a létező iparra ők is hasznosnak tartják. És így az egész eltérés csak is abban állana, hogy én a hasznot nemcsak Morvaországnak és Csehországnak akarnám juttatni, hanem azt kérem, engedjék azt saját hazánkra is fordítani.

A dolog jelenleg tehát úgy áll, hogy a gyakorlatban a védvámot voltaképen mindnyájan tartjuk hasznosnak és hogy azt egyikünk sem akarná fölálldozni. A védvámnak gyakorlatban elismert hasznát azonban már a priori elméletileg is beláthatjuk. Mert a mi nekünk az ipar üzésére hiányzik, az a tőke, az értelmiség és a gyakorlottság. Ezen hiányok eredményét pedig mind pénzzé lehet átszámítani, és ha mi aztán e hátrányoknak pénzre átszámított összegét egészen a vámra vetjük, kell hogy az egyensúly helyreálljon. Amde egy előbbi szónok ur kiszámította nekünk, hogy mi nem is tudnánk oly magas vámot fizetni, hogy az egyensúlyt helyreüssük: fölszámította, hogy a tőke olcsósága már maga 6 százalékot tesz, az értelmiség talán 40%-ot, a gyakorlottság ki tudja mennyit stb. E számítás figyelemre méltó és megérdemli, hogy tekintetbe vegyünk, bár mellesleg említve, prohibítív vámok mellett az fölöslegessé válnék.

A mi mindenekelőtt a tőkét illeti, igaz, hogy ez nálunk drágább mint Ausztriában; mondjuk, hogy kétszer annyi. De azért ez még nem tesz 6 százalékot a gyártmányból, hanem csak $1\frac{1}{2}$ et, mert a kamatot egész évre számítottuk, a tőke azonban egy év alatt háromszor vagy négyszer forog, és így minden egyes termelésre az évi kamatnak csak $\frac{1}{3}$ da vagy $\frac{1}{4}$ de esik. Egy malomnak pl., mely évenként 1 millió gyártmányt készít, 200,000 frtnyi forgó tőkére van szüksége. Ez összeget Bécsben hatos kamatért kapja, Budapesten pedig — bár tudjuk, hogy itt is kaphat 6 százalékos pénzt — mondjuk hogy csak 12 százalékon. A bécsi malom tehát kamatban egy évben 12.000 frttal kevesebbet ad ki mint a budapesti, a mi az 1 milliónyi gyártmánynál nem 6, hanem csak $1\frac{2}{10}$ százalék előnyt biztosít a bécsi gyárnak.

A mi már most, azon imponderabiliák mérlegelését illeti, melyeket ügyesség, szakértelem stb. alatt értünk, ezt természetesen nehéz utána számítani, azonban úgy veszem észre, hogy e tekintetben talán még sem vagyunk annyira hátra, mint ezt gyakran feltűntetik. Én úgy tudom, hogy az angol származású Thonet, Ungh megyében nevezetes butergyárt állított fel, melynek gyártmányai fél Európába mennek; a s v á j c z i származású Ganz, Budán nagyszerű öntödét tudott fölállítani, melynek vasuti kerekei Belgiumból és Oroszországból is megrendeltetnek, valamint úgy tudom, hogy a porosz kormány is ezen budai gyárban rendelte meg ágyúlövegeit; Oraviczán az osztrák államvasut oly kitűnő Bessemer aczélt gyárat, minő egész Ausztriában alig készül; a b é c s i dunagőzhajózási társulat ó-budai hajógyára az egész világon jó hírnévnek örvend. Ugyanezen vállalat Pécs mellett virágzó ipartelepet teremtett. Ugyancsak Pécs városában

tudott a bécsi Prick jelentékeny gépgyárt fölláttani. Ezen és sok más ily tényből azt kell következtetnem, hogy népünkben nagyon is meglehet azon természetes értelem, valamint azon kitartó szorgalom — melyet a magyar paraszttól senki sem fog eltagadni — a mely az ipar üzésére képesít. A mi leginkább hiányzik, az a tőke és az üzletet vezető szakképzettség és értelem. Mindezek pedig olyan dolgok, melyeket az országra édesgetni lehet, sőt látjuk, hogy Magyarországot eddig is felkeresték. (*Közbeküldés: De védvám nélkül.*) Igenis védvám nélkül, de azt hiszem, ha védvám nélkül is jöttek be, annál inkább fognak jönni védvám mellett.

Közigazgatási, politikai és pénzügyi viszonyaink, fájdalom, oly kevésbé kecsgetetők, hogy a külföld értelmének és tőkéjének beözönlésére, különös kedvezmények nélkül, jelenleg nem igen számíthatunk. De én szívesen adnám meg e kedvezményt, csak jöjjenek be hozzánk és termékenyítsék az industrialismus szellemével hazánk földjét.

Ha ezt megtették, ha így 20 évig fáradozván, ipart meghonosítottak, kívánom, hogy a mellett ők is meggazdagodjanak, és ha viszonyainkkal addig sem tudtak volna megbarátkozni, ám térjenek vagyonukkal együtt ismét haza Németországba, Franciaországba, de hagyják meg országunknak az ipar magvát. Der Mohr hat seine Pflicht gethan, der Mohr kann gehen.

Nem physikai lehetlenség, hogy valamely államban nagyobb mérvű iparos tevékenység védvám nélkül is lassankint fejlődjék; kétségtelen azonban, hogy a védvám támogatása mellett annál gyorsabban fejlődött volna. A világtörténet tanúsága bizonyítja, hogy alig van nagyobb ország, mely iparát nem a védvámnak is köszönne, valamint hogy

— Svájc kivételével — alig van nevezetesebb állam, mely védvám nélkül a vagyonosság és művelődés magasabb fokára emelkedhetett volna. Az egyik oldalon látjuk Angliát, Franciaországot, Németországot, Ausztriát, Észak-Amerikát, Poroszországot; a másikon Törökországot, Lengyelországot és — Magyarországot.

Az előttem szóló urak közül többen a legfélelmetesebb színekben festették a külön magyar vámterület következményeit. Fölhozták, hogy Ausztriában a mi kivitelünkre is vámot fognak rakni, hogy a vámsorompó fölállítása által Ausztria érdekeit legfájdalmasabban megsebezük, hogy a védvám által okozott drágaság alatt maga Magyarország fog leginkább szenvedni, és hogy a vámháború iszonyait fogjuk magunkra idézni.

A magam részéről bevallom, egészen más színben látom a külön vámterület következményeit. A mi mindenekelőtt azon fenyegetést illeti, hogy a mi kivitelünket Ausztriában vámokkal fogják terhelni, erről Mudrony tagtársunk nyilatkozata után nem szükséges többet mondani. Én ily visszatörést csak akkor tartanék valószínűnek, ha iparcikket akarnánk Ausztriába kivinni. De mi nem viszünk egyebet Ausztriába, mint búzát, rozsot, gyapjút stb., tehát olyan legelső fokú éle'szükségleteket, melyeket Ausztria önmagának vám által megúrágítani nem akarhat. Én sem hihetem, hogy Ausztriában csak különös, irántunk való vonzalomból eszik meg búzáinkat, vagy esakis irántunk való barátságból fogyasztják a mi disznóink zsirját. Egyszerűen azért vesznek tőlünk, mivel olcsóbbak vagyunk, mint a poroszok, oláhok vagy oroszok; ha pedig ott találna egyszer olcsóbb lenni a buza, bizony akár van iparvédő vámunk akár nincs, ott

fogják azt vásárolni, a mint tényleg már vesznek Ausztráliában gyapjút és Amerikában disznósirt, de még Oroszországból is búzát — Oroszországból, mely oly szigorú vámokkal védi magát az összes külvilág ellen, tehát Ausztria ellen is. És mégis veszik Bécsben a búzáját! Mért ne vénének tehát a magyar búzát is, ha az jobb vagy olesőbb?

Szerintem valószínűbb, hogy a vámsorompó felállításának következményei ezek lesznek:

1. hogy a létező magyar ipar erősödni és terjedni fog;
2. hogy a belföldi tőkék nagy része iparos vállalatokba fog fektettetni, miután ezek a védvám alatt nagyobb jövedelmezőséggel kecsegtetnek;

3. hogy míg mai napság a külföldi iparos nem szívesen teszi át lábát a Lajthán és inkább túlhan látja el Magyarországot iparcikkekkel, a védvám nyújtotta nyereség által ösztönözve, át fog lépni országunkba, és így értelmiségével s tőkéjével gazdagítani fogja hazánk talaját, vállalatában ezer és ezer embernek kenyeret nyújtand, egy fél század alatt megkettőzteti a népességet, keresetével pedig szaporitandja az ország adóerejét.

Avval is fenyegetnek, hogy Ausztria viszont a jelenleg külföldi gabonára vetett csekély vámot megszüntelhetné. De ezen csekély hátrány a többi nagy előnyök mellett elenyészik*). Borainkra pedig alkalmasint azért nem fognának vámot vetni, mivel ez esetben Magyarország ugyanezt tehetné az osztrák borokkal szemben.

*) Ez 1874-ben mondatott. Azóta csakugyan eltörölték a magyar termelőket védő gabnavámokat, de a magyar ipart védő vámok helyett az 1877-ben előterjesztett törvényjavaslat csak arra nyujt kilátást, hogy az eddiginél kétszeres adót kellend fizetnünk — az osztrák ipar védelme czéljából!

Hogy az önálló magyar vámterület által az osztrák ipar érdekei sértetnek, azt nem tagadom. Ámde nagyon is különös dolognak tartom, hogy mindig azt keresik, mi fájhat és mi használhat szomszédunknak és nem azt, mi fáj és mi használ önmagunknak. Midőn Vidlicskay képviselő úr felhozta, hogy Magyarországnak Ausztriától önálló érdekei vannak, F. bárótom megjegyzé, hogy ez érdekek mégis harmonikusak. Ez igaz, csakhogy nem tudom, meddig terjed e harmonia. Ha nekem is van üzletem, testvéremnek is, kétségkívül van köztünk érdekharmonia; azt azonban még sem követelheti senki, hogy midőn saját üzletem pusztul, mindig csak testvérem üzletével gondoljak; hogy míg engem a tönkrejutás fenyeget, nem önmagamom akarjak mindenekelett segíteni, hanem csak mindig azon törjem fejemet, miként nagyítsam testvérem üzletét. Vajjon mi hasznom lesz, ha én tönkre mentem, de lesz gazdag testvérem, a ki aztán, különös kegyből, saját üzletébe szolgáló segédként talán befogad. Magyarország ma koldusként kopogtat az európai bankárok ajtai előtt; alig van annyija, hogy kiadásait mától holnapra fedezze; a legnyomasztóbb feltételek mellett kénytelen kölcsönt kölcsönre felvenni; a múlt évre 26 millióban praeliminált deficitről azt rebesgetik, hogy az 50 milliónál több lesz — és mindez megtörténhetett, midőn a folyó évre jó termést vártunk! Vajjon hová leszünk, ha a tegnapelőtti *) fagy a termést tönkre tevé? És vajjon ily körülmények között mikép lehetne érkezésünk szomszédunk bajával többet gondolni mint saját ügyeink előmozdításával? Kétséget nem szenved, hogy Magyarországot megfelelő nemzetgazdasági és különösen

*) 1874. április 26-dika.

helyes vámpolitika által, megmenteni lehetséges; ámde miért akarjuk e mentést csak közvetve megkísérteni, ha az közvetlenül is történhetik?

Hogy a védvám által háborút idézünk magunkra, arra azzal válaszolok, hogy akár vámközösségre, akár nemközösségre szavazunk, mindkét esetben védvám alatt élünk, csak hogy az első esetben azért fizetünk vámot, hogy a létező cseh és morva ipart tartsuk fenn, külön vámterület mellett pedig azért, hogy a magyar ipart támogassuk. A vámháborút sem tagadom, ámde valljuk be, hogy így is, amúgy is áll e harc, csak hogy eddigelé kizárólag az osztrák gyárosok kezében volt a fegyver. A mit én kívánok, csak annyi — engedjek, hogy mi fegyvertelenek, kik ellen egy évszázad óta harcolnak, szintén fegyvert ragadhassunk! Hogy mi a fegyverrel támadni akarhatnánk, attól ne tartsanak; mi nem akarjuk a gácsi posztó kivitelével tönkre tenni a Löw és Schmal brünni posztógyárát, sem Vidats ekéivel megbuktatni a Sigl-féle bécsújhelyi gépgyárt. Meg leszünk elégedve, ha saját országunk szükségletét saját iparunk termékeivel elláthatjuk és ha később talán Oláhországba és Törökországba is exportálhatunk. Az osztrák ipar a mi rovásunkra nőtt oly nagyra: mi a magyar ipart nem az osztrákok pénzén akarjuk előteremteni. Mi csak élni akarunk. Mi csak létünket akarjuk megvédeni és mi csak azt kérjük számunkra, a mi a cseh és morva iparnak már egy évszázad óta megadatott: védelmet!

Javaslatom támogatására még több mindenfélét hozhat-
nak fel, azonban nem akarok visszaélni türelmükkel. Az eddig
mondottak után a következőkben foglalhatom össze a dolog
állását:

1. Az iparos szellem honosítását, nemzetünknek ezáltal
elérhető magasabb művelődési fokra való emelését és kap-
csolatban ezzel a népesség szaporítását — ezt mindnyájan
kívánjuk;

2. a vámok véderejét szintén mindkét részről elismer-
ték és azokat eltörölni egy rész sem akarja, mivel haszno-
soknak és jótékonyoknak tartják. A magam részéről még csak
annyt teszek hozzá:

3. ha a védvám csakugyan hasznos és jótékony, enged-
jék, hogy azt saját hazánk javára is fordíthassuk.

Én tehát a külön vámterületre szavazok a végből, hogy
az abban létező, illetőleg ezentúl származó és életképesnek
mutakozó iparágak észszerű védelemben és ápolásban része-
sülvén, gyors fejlődésnek indulhassanak. Mudrony barátunk szá-
mitása szerint e rendszer mellett még néhány millió fogna az
állam pénztárába is folyni. Ugy hiszem, mindnyájan szívesen
fogadnók ez eredményt. A pénzbeli előny egy fontos okkal
több, mely bennünket a külön vámterület fölállítására ösz-
tönöz, — bár előttem sem az egyedüli, sem a döntő.

Ez okoknál fogva ajánlom a felolvasott indítványom
elfogadását*), szívesen járulván hozzá azon ahhoz beadott

*) Az indítvány a következő volt:

»Tekintve, hogy mindaddig, míg Magyarország ugyszólván kizárólag
a földművelésből él, hazánk jóléte és összes gazdasági élete csak egy,
még pedig igen ingadozó és fájdalom, úgy látszik évről-évre meddőbbé
váló alapon nyugszik;

módosítványhoz is, mely szerint Ausztria irányában csekélyebb díjak alkalmaztassanak, mint a többi külfölddel szemben. Ez indítványt, hacsak gyakorlatilag kivihető, készségesen elfogadhatjuk, mivel kifejezést ad azon bensőbb gazdasági összeköttetés elismerésének, mely köztünk és Ausztria közt fennáll, és mivel arról tesz tanuságot, hogy bennünket a külön vámterület felállítására nem az osztrák érdekek elleni ellenséges indulat, hanem csak önfentartási kötelességünk ösztönöz. Bár csak Ausztriában is belátnák, hogy az összmonarchiának sehogyan sem válhatik hasznára, ha annak egyik fele folyton sínlő állapotban tartatik.

»hogy nemzetünk számának és erejének lehető leghathatósabb és leggyorsabb emelése csakis úgy lesz lehetséges, ha hazánkban lehető helterjes iparos tevékenységet tudunk fejleszteni;

»hogy nemzetünknek értelmi fejlődése is, valami a legmélyebb rélegéig kultur-nemzetté válása az iparos szellem, és az industriális világnézet beoltása által leghatalmasabban támogatlatnék; és

»tekintve, hogy az ipar honosítására szolgáló rendszerben a vám egyik legfontosabb tényező gyanánt szerepel:

szükségesnek kell tartanunk, hogy Magyarország önálló, védvámokkal körülvett vámterületté változtassék át.«

Ez indítvány az egyesület részéről elfogadtatott. (L. »Anyagi Érdekeink« 1874. V., VI. és VII. füzet.)

KÖRÖSI JÓZSEFTŐL MEGJELENTEK:

- BANKKRIZIS ÉS PÉNZKALAMITÁSOK. 1870. Ára 30 kr.
- A MAGYAR KORMÁNY NAGY VASÚTI SZERZŐDÉSÉNEK BIRÁLATA. Pest 1872.
Ára 60 kr.
- BUDAPEST GABNAKERESKEDÉSÉNEK HANYATLÁSA. Budapest 1873. Ára 40 kr.
- AZ EMBERI ÉLETTARTAM ÉS HALANDÓSÁG KISZÁMITÁSÁRÓL. (Főolvasás a M. T. Akadémiában). Ára 30 kr.
- WELCHE UNTERLAGEN HAT DIE STATISTIK ZU BESCHAFFEN, UM RICHTIGE MORTALITÄTSTAFELN ZU GEWINNEN. (Denkschrift im Auftrage des statistischen Congresses). Berlin 1874. Ára 60 kr.
- MITTHEILUNGEN ÜBER INDIVIDUALE MORTALITÄTS-BEOBACHTUNGEN. Berlin 1876. Ára 1 frt.
- DE L' INFLUENCE DES HABITATIONS SUR LES CAUSES DES DÉCÉS ET LA DURÉE DE LA VIE. Paris 1877. Ára 9 kr.
- STATISTIQUE INTERNATIONALE DES GRANDS VILLES: I. Mouvement de la Population. (Budapest, Paris, Berlin 1877.) Ára 5 frt.
- STATISTIQUE INTERNATIONALE DES GRANDS VILLES: II. Finances. (Budapest, Páris és Berlin 1877.) Ára 6 frt.

A fővárosi statisztikai hivatal közleményeiben:

- PEST SZ. KIR. VÁROS az 1870. évben. Ára 50 kr.
- PEST VÁROS ÉPÍTKEZÉSEI 1870. és 1871-ben. Ára 70 kr.
- » » » 1872-ben. Ára 70 kr.
- BUDAPEST FŐVÁROS ÉPÍTKEZÉSEI 1873. és 1874-ben. Ára 70 kr.
- STATISZTIKAI ÉVKÖNYV. Ára 3 frt 50 kr.
- PEST VÁROS NÉPESEDÉSI MOZGALMA. Ára 1 frt.
- » » PÉNZÜGYE. Ára 1 frt 40 kr.
- ADALÉKOK AZ ÁRAK TÖRTÉNETÉHEZ. Ára 1 frt 40 kr.
- PEST VÁROS HALANDÓSÁGA ÉS ANNAK OKAI 1872. és 1873-ban. Ára 2 frt 50 kr.
- AZ 1872/3-DIK ÉVI CHOLERAJÁRVÁNY. Ára 50 kr.
- ADÓTANULMÁNYOK 1870. Ára 1 frt 50 kr.
- » 1871. és 1872. Ára 80 kr.
- » 1873. és 1874. Ára 80 kr.
- BUDAPEST FŐVÁROS HALANDÓSÁGA ÉS ANNAK OKAI 1874. és 1875-ben. Ára 2 frt.

